KORTTELEIHIN KULTTUURIA

Jenna Piirto

PALA PALALTA

Kuvataiteen tekniikat ryhmäohjaajille

Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys ry
Muistiliiton jäsen

TUETTU VEIKKAUKSEN TUOTOILLA

MUKANA ELÄMÄNOTE -OHJELMASSA 2018–2021

SISÄLLYS

JOHDANTO ... 3
HARJOITE 1: SUOLA- JA KELMUMAALAUS ... 5
HARJOITE 2: MUOVIPUSSIPAINANTA ... 9
HARJOITE 3: MAALAUSTA KORTTIEN AVULLA ... 13
HARJOITE 4: RANTAHIEKKA ... 16
HARJOITE 5: TAIDETTA LUONNOSTA ... 20
HARJOITE 6: YHTEISÖPALAPELI ... 23
Vaihtoehto 1: vesiliima ja servietit ... 25
Vaihtoehto 2: vesiliimaseos ja sanomalehdet ... 28
Vaihtoehto 3: muistojen palapeli ... 31
Vaihtoehto 4: lahjapalapeli ... 34
Palapelin kokoaminen ... 37
HARJOITE 7: KUKKARUUKKU ... 38
Vaihtoehto 1: pieni serviettikukka ... 42
Vaihtoehto 2: iso serviettikukka ... 47
Vaihtoehto 3: sanomalehtikukka ... 51
Kukkaruukun kokoaminen ... 55
HARJOITE 8: LUMPEENLEHTI ... 56
Lumpeenlehtien kokoaminen ... 61

JOHDANTO

Olen laatinut tämän luovien menetelmien toiminnanohjausoppaan sinulle, joka haluat toteuttaa luovia menetelmiä ohjatessasi erilaisia ryhmiä työskennellessäsi niin ryhmäohjauksen parissa kuin vapaa-aikanasikin. Tämä toimintaopas on laadittu yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan muistiyhdistys ry:n Kortteleihin kulttuuria- hankkeen kanssa, joten opasta laadittaessa ennaltaehkäisevän muistityön näkökulma ikäihmisten parissa on läsnä. Ryhmiä ja tarpeita on kuitenkin monenlaisia, joten olen laatinut harjoitteet siten, että harjoitteita voi toteuttaa monipuolisesti useissa eri ryhmissä, puhuttiinpa sitten asumisyksikössä kokoontuvista asukkaista tai vaikkapa nuorisotyöstä. Tätä toiminnanohjausopasta on ohjannut erityisesti kolme periaatetta, joita ovat

- helppo ja nopea toteutus,
- materiaalien helppo saatavuus sekä
- mahdollisuus toteuttaa samat harjoitteet eri ikäryhmillä.

Ryhmätoimintaan osallistuvien ikä, taitotaso, suhde luoviin menetelmiin ja myös käsillä olevat välineet ja materiaalit sekä käytettävissä oleva aika määrittelevät raamit ohjattavalle toiminnalle. Kun puhutaan arjen työstä esimerkiksi asumisyksikössä, on riski, että luova toiminta jää arjen jalkoihin etenkin, jos tälle ei ole osoittaa aikaa eikä tarvittavia välineitä ole helposti saatavilla. Lisäksi motivaatio toteuttaa luovaa toimintaa voi kärsiä silloin, jos luovan toiminnan tuoma hyöty omassa työssä ei ole hahmottunut.

Luovalla toiminnalla on sosiaalialalla aivan erityistä hyötyä niin sosiaalisen pääoman kasvattajana, osallisuuden kokemuksen, oman pystyvyyden ja itseilmaisun vahvistajana – ja kun puhutaan ikäihmisistä ja muistista, luovalla toiminnalla on mahdollisuus saada tuoda ilmi oma vuosien aikana kerryttämä osaaminen, oman elämän vaiheet ja niiden erityisyys, sekä avata ikäihmiselle uusia keinoja ilmaista ajatuksiaan iän rapauttaessa aiempia ilmaisun keinoja.

Koska toiminnan on määrä olla matalan kynnyksen toimintaa, on tärkeää, että toimintaan voi ryhtyä pikimmiten, ja harjoitteita voi toteuttaa myös silloin, kun aikaa ei ole paljon

käytettävissä. Olen harjoitteissa hyödyntänyt myös mahdollisimman paljon sellaista materiaalia, joita on löydettävissä useimmista talouksista, luonnon helmasta, tai hankittavissa vähin kustannuksin. Erityisesti olen halunnut tässä oppaassa kiinnittää huomiota yhteisöllisyyteen: vaikka harjoitteita voi purkaa osiin yksilötyöskentelyn tarpeisiin, monet harjoitteista on suunniteltu toteutettavaksi ryhmässä ja muodostettavaksi isommiksi kokonaisuuksiksi esimerkiksi kokoontumistiloihin tai asumisyksiköiden oleskelutiloihin. Luovuus on keino ilmaista itseään muille, kokea yhdessä luovan toiminnan tuomia elämyksiä ja vahvistaa siteitä ryhmän jäsenten välillä.

Tässä oppaassa jäsennän harjoitteet sekä sanallistettuina että kuvitettuina ohjeina, jotta harjoitteet olisi helppo omaksua osaksi omaa työskentelyä. Olen myös tuonut esiin esimerkkejä tilanteista, missä ja millä keinoin harjoitetta voi toteuttaa ja elementtejä, jotka kytkevät luovat menetelmät osaksi sosiaalityötä. Antoisia hetkiä harjoitteiden parissa!

Jenna Piirto

Seinäjoella 23.4.2020

HARJOITE 1: SUOLA- JA KELMUMAALAUS

Tämä harjoite on palkitseva, sillä tekniikkana suola- ja kelmumaalaus on toteutettavissa nopeasti, ja tekniikalla saa vaivattomuudestaan huolimatta vaikuttavia kuvioita. Lisäksi materiaaleja on saatavilla jo valmiiksi useimmista kotitalouksista. Työskennellessä on syytä pitää talouspaperia tai pyyheliinaa lähistöllä mahdollisilta vesilammikoilta suojautuakseen.

Mikäli taloudesta ei löydy vesivärejä, tähän harjoitukseen käy myös väkevä pikakahvi; kahvi toimii vesivärien tavoin maalaamiseen, ja märälle paperille siroteltuna pikakahvilla saa aikaan kiinnostavia kuvioita. Tässä harjoitteessa korostuu tällöin hyvin moniaistillisuus; visuaalisen kokemuksen lisäksi työskentelyn palkinnoksi saa vasta keitetyn kahvin tuoksun!

Välineet:

- Vesiväripaperia
- Maalarinteippiä
- Vesivärit ja sivellin (tai väkevää kahvia)
- Astia puhtaalle vedelle
- Talouspaperia tai pyyheliina
- Iso sivellin, sumutepullo tai pesusieni
- Karkeaa merisuolaa (tai pikakahvijauhetta)
- Talouskelmua
- Alusta paperin kiinnitykseen, esimerkiksi pahvi- tai kovalevypala

Työvaiheet:

1. Teippaa vesiväripaperi alustalle jokaiselta sivultaan. Myös pöydän pinta käy, mutta erillinen alusta mahdollistaa liikkuvamman työskentelyn.
2. Kostuta paperi kauttaaltaan vedellä joko suuren siveltimen, sumutepullon tai pesusienen avulla. Mitä märempi paperi, sen parempi!
3. Maalaa vesiväreillä tai pikakahvilla märälle paperille runsaalla värillä paljon vettä käyttäen. On tärkeää, että paperi on joka vaiheessa märkä! Paperia voi tarvittaessa kostuttaa työskentelyn lomassa esimerkiksi sumutepullolla.

4. Mikäli paperi on teipattuna erilliseen alustaan, värien sekoittumista voi vahvistaa kallistelemalla alustaa.
5. Kun työ on valmis ja paperi vielä märkä,
    - ripottele valmiille työlle karkeaa merisuolaa (tai pikakahvia, mikäli maalaat pikakahvilla), tai
    - aseta paperin päälle talouskelmua, ja rypistele kelmua haluttuun muotoon.
6. Kun työ on kuivunut kauttaaltaan, ravistele merisuola paperin pinnalta esimerkiksi roskakorin yläpuolella. Irrota talouskelmu.
7. Irrota maalarinteipit varovasti paperin sivuilta.

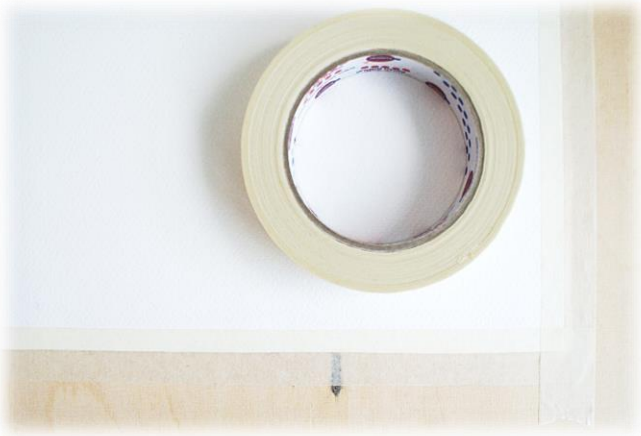

Teippaa paperi kiinni alustaan maalarinteipillä.

Kostuta paperi kauttaaltaan.

Maalaa vesivärein märälle paperille.

Ripottele märälle työlle karkeaa merisuolaa.

Aseta rypisteltyä talouskelmua märän työn päälle. Anna kuivua.

Kun työ on kuivunut, poista suola, kelmu ja teippi.

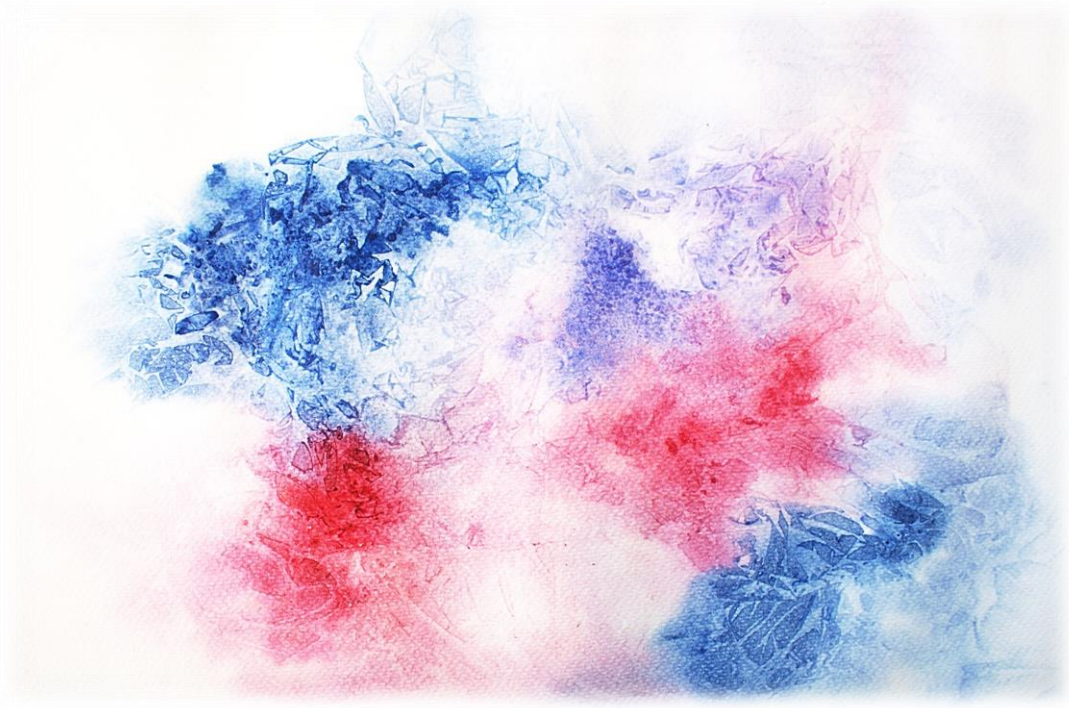

Valmis teos.

HARJOITE 2: MUOVIPUSSIPAINANTA

Tämä tekniikka on nopea toteuttaa, eikä välineitä tarvita paljon. Lisäksi samalla muovipussilla voi painaa kaksikin työtä, joten vesiväripaperia voi varata harjoitteeseen useamman arkin. Harjoitteessa olen kiinnittänyt huomiota siihen, että harjoitteen voi toteuttaa silloinkin, kun motoriikassa on puutteita. Tässä harjoitteessa on syytä suojata pöydän pinta hyvin.

Välineet:

- Vesiväripaperia
- Maalarinteippiä
- Muovipussi (esim. pakastuspussi)
- Sakset
- Pullopeiteväriä tai akryyliväriä
- Sivellin
- Puutikku, hammastikku, vanupuikko tai vastaava pussin pintaan ”piirtämiseen”

Työvaiheet:

1. Leikkaa saksilla muovipussista neliön muotoinen kappale. Teippaa leikattu muovipussin kappale alustaan tai pöydän pintaan maalarinteipillä jokaiselta sivulta.
2. Maalaa muovipussin pintaan pullopeitevärillä tai akryylillä.
3. Kuvioi maalatulle pinnalle kuvioita esimerkiksi puutikun, vanupuikon tai siveltimen toisen pään avulla.
4. Aseta maalatun muovipussin päälle varovasti vesiväripaperi. Painele paperia hellästi muovipussimaalausta vasten.
5. Nosta vesiväripaperi varovasti muovipussin pinnalta.
6. Anna maalauksen kuivua rauhassa.

Leikkaa muovipussista neliön muotoinen pala.

Teippaa muovipussi alustaan jokaiselta sivulta.

Maalaa muovipussille pullopeite- tai akryylivärillä.

Piirrä maalipintaan kuvioita esim. siveltimen toisella päällä.

Paina muovipussin pinnalle vesiväripaperi. Taputtele paperia muovipussia vasten.

Nosta paperi varovasti muovipussin päältä. Anna työn kuivua.

Valmis teos.

HARJOITE 3: MAALAUSTA KORTTIEN AVULLA

Tässä harjoitteessa käytetään vanhaa kirjastokorttia, pahvi- tai muovilevyä tai vaikka käytöstä poistettua ikkunankuivainta, mikäli tarkoituksena on toteuttaa suurikokoinen työ. Tekniikka on yksinkertainen ja sopii erityisesti silloin, kun varsinainen piirtäminen tai yksityiskohtainen työskentely on vaikeaa. Tekniikka on nopea, ja sillä saa toteutettua myös suurempia töitä vähällä vaivalla. Mikäli et käytä erillistä alustaa, suojaa pöydän pinta hyvin!

Välineet:

- (Suuri) vesiväripaperi
- Maalarinteippiä
- Vanha kirjastokortti, pahvinpala tai esimerkiksi käytöstä poistettu ikkunankuivain
- Pullopeite- tai akryyliväriä

Työvaiheet:

1. Teippaa paperi maalarinteipillä alustaan tai pöydän pintaan jokaiselta sivulta. Suojaa pöydän pinta hyvin!
2. Pursota paperin pinnalle akryyliväriä satunnaisiksi kasoiksi kahdella tai kolmella eri värillä.
3. Kaavi maalia sattumanvaraisesti kortilla tai pahvinpalalla: tässä harjoitteessa tehtiin aaltomaisia kuvioita. Mikäli käytät ikkunankuivainta tai muuta suurikokoista levyä, voit kaapia paperin yhdellä vedolla ylhäältä alas niin, kuin kuivaisit ikkunanlasia.
4. Anna työn kuivua. Poista teipit.

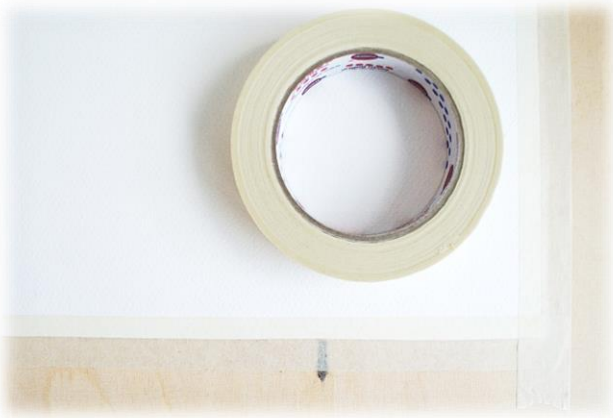

Teippaa vesiväripaperi alustaan tai pöydän pintaan.

Pursota vesiväripaperille pullopeite- tai akryyliväriä satunnaisiksi kasoiksi.

Kaavi maalia vanhan kirjastokortin, pahvinpalan tai vastaavan avulla. Voit tehdä myös erilaisia kuvioita, esimerkiksi aaltoja. Anna työn kuivua.

Kun työ on kuivunut, irrota teipit varovasti.

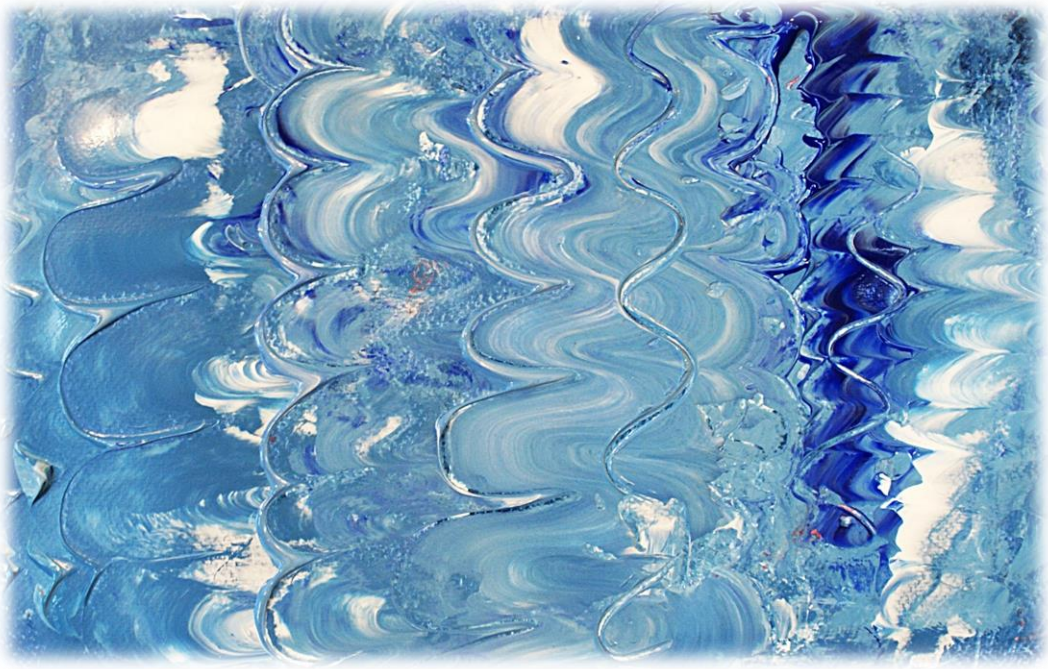

Valmis teos.

HARJOITE 4: RANTAHIEKKA

Hiekka on materiaalina kiitollinen, koska materiaalia on mahdollisuus saada vähällä vaivalla luonnosta. Akryyliväriin ja pieneen määrään yleisliimaa sekoitettuna hiekalla voi saada kiinnostavan maalauspinnan. Tekniikan etuna on, että visuaalisuuden lisäksi valmistunutta teosta pystyy tarkastelemaan myös käsin koskettelemalla. Mikäli haluat tästä harjoitteesta moniaistillisen, voit laittaa työskentelyn taustalle soimaan esimerkiksi aaltojen tai puron solinan ääniä.

Välineet:

- Maalarinteippiä
- Vesiväripaperi
- Maalausalusta
- Sivellin
- Pesusienen pala
- Pieni kuppi
- Hiekkaa
- Yleisliimaa
- Akryyliväriä (esimerkiksi sinistä, valkoista ja ruskeaa)
- Erilaisia luonnon materiaaleja, esimerkiksi pieniä simpukoita, pieniä oksia tai kiviä

Työvaiheet:

1. Teippaa vesiväripaperi maalarinteipillä kiinni maalausalustaan tai pöydän pintaan.
2. Sekoita kupissa hiekkaa, akryyliväriä sekä hieman liimaa keskenään tasaiseksi seokseksi. Mitä enemmän hiekkaa käytät, sen rakenteellisempaa maalista tulee, mutta tällöin myös liimaa on oltava suhteessa enemmän.
3. Maalaa vesiväripaperille mieleisesi teos: tässä harjoitteessa on maalattu rantahiekkaa ja veden pärskeitä.
4. Kun teos on kuivunut, liimaa sen pintaan luonnon materiaaleja, esimerkiksi pieniä simpukoita, oksia tai kiviä.

Sekoita purkissa akryyliväriä, hieman yleisliimaa sekä hiekkaa niin, että koostumus tuntuu sopivalta. Mitä enemmän tai karkeampaa hiekkaa, sitä enemmän liimaa!

Maalaa vesiväripaperille sekoitetulla hiekkamaalilla. Mikäli maalaaminen on hankalaa, lisää akryyliväriä tai liimaa. Anna työn kuivua.

Liimaa pinnalle yleisliimalla luonnonmateriaalia, esimerkiksi kiviä tai pieniä simpukoita. Anna työn kuivua.

Töpötä työlle väriä pesusienen avulla. Anna työn kuivua.

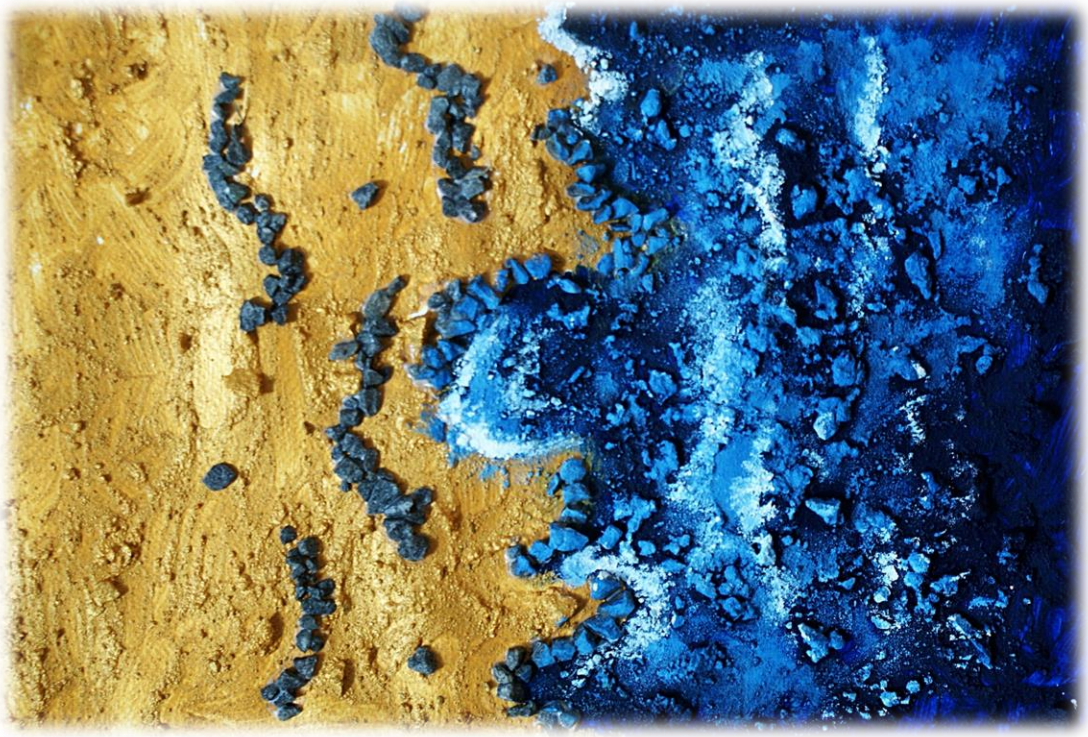

Valmis teos.

HARJOITE 5: TAIDETTA LUONNOSTA

Luonnossa tekeminen on kokonaisvaltaisesti voimauttava elämys, joten kaikkia harjoitteita ei ole syytä sitoa neljän seinän sisälle. Lisäksi luonto tarjoaa moniaistillisuutta parhaimmillaan, sillä käytössä ei ole vain näköaisti, vaan luonnon tarkastelun lisäksi voi kuulla luonnon äänet, haistaa eri tuoksuja, tunnustella eri luonnonmateriaaleja ja jopa maistaa vaikkapa vastakypsynyttä marjaa. Tämä harjoite ei välttämättä vaadi valmista tuotosta, vaan taiteellisen teoksen voi koota luonnon helmassa sopivaksi sommitelmaksi esimerkiksi kokoamalla luonnonkappaleita mieleiseksi sommitelmaksi rajatulle alueelle. Huomioithan tätä harjoitetta tehdessäsi jokamiehenoikeudet: jätäthän siis kasvavat puut, sammalet ja jäkälät rauhaan.

Mikäli ohjattavan liikkuminen on vaikeaa, ympäristön voi luonnollisesti valita helppokulkuisuuden mukaan ja koota teoksen paikkaan, joka ei vaadi ohjattavalta kohtuuttomia ponnistuksia. Helpoimmillaan teoksen voi esimerkiksi koota ulkoterassin pöydälle, jolloin tarvetta kumartelulle tai kurkottelulle ei ole.

Välineet:

- Erilaisia luonnon materiaaleja, kuten kiviä, pudonneita käpyjä ja luonnonkasveja
- Tarvittaessa ämpäri tai pussi helpottamaan materiaalien hankintaa ja siirtämistä.

Työvaiheet:

- Etsiydy mieleiseesi ympäristöön luonnonhelmaan.
- Kerää käsiisi luonnonmateriaalia, esimerkiksi pudonneita käpyjä ja pikkuoksia, kiviä ja luonnonkukkia. Ämpäri tai pussi helpottaa materiaalin kokoamista. Huomioithan jokamiehenoikeudet!
- Muodosta kokoamastasi materiaalista mieleisesi teos. Tässä harjoitteessa teos on koottu ympyrän muotoon.
- Voit halutessasi ottaa valmiista teoksesta valokuvan – mutta myös nauttia teoksesta siinä hetkessä.

Hakeudu luonnon helmaan.

Kerää sopivaa luonnonmateriaalia. Muista jokamiehenoikeudet!

Muodosta keräämästäsi materiaalista kuvio haluamallesi paikalle.

Valmis teos.

HARJOITE 6: YHTEISÖPALAPELI

Seuraavat harjoitteet olen laatinut ryhmissä tehtäviksi yhteisöllisiksi harjoitteiksi. Harjoite on joustava, ja sen voi toteuttaa kokonaisuudessaan ryhmätyönä samassa tilassa ja hetkessä. Mikäli olosuhteet eivät tätä salli, palapelin paloja voi tehdä myös itsenäisesti ja koota valmistuneita paloja lopuksi yhteiselle seinäpinnalle esimerkiksi asumisyksikköön.

Harjoite vaatii hieman ennakkovalmisteluja. Mikäli ryhmässä taitotaso on matala tai toimintakyky heikentynyt, tai aikaa ei muuten ole liiaksi käytössä, ohjaaja voi laatia palapelin ennakkoon. Mikäli palapelipohjan valmistaminen tuntuu työläältä, pohjan voi koota myös neliönmuotoisista paloista, jolloin pohjan valmistaminen on joutuisampaa ja kokoaminen helpompaa.

Teoksen voi koota vapaamuotoisesti eri tekniikoita yhdistellen, joten esittelen tämän harjoitteen yhteydessä useampia tapoja muodostaa palapelille kuva. Maalaamisen lisäksi palapeliin voi liimata haluamiaan materiaaleja tai valokuvia ja kirjoittaa itselleen tärkeitä mietelauseita. Helppolukuisuuden vuoksi olen eritellyt kunkin palapelin palan yhteyteen materiaalit ja tekniikan, jolla kyseinen palapelin pala on toteutettu.

Välineet palapeliin:

- Suurikokoinen pahvi
- Musta tussi
- Mattoveitsi

Työvaiheet:

1. Hahmottele suurelle pahville palapelin kuviot mustalla tussilla. Mikäli tämä on vaikeaa, pahvin voi leikata myös neliön muotoisiksi paloiksi.
2. Leikkaa palapelin palat pahvista irti mattoveitsellä. Muistathan työturvallisuuden!
3. Pohjamaalaa palapelin pala akryylivärillä.

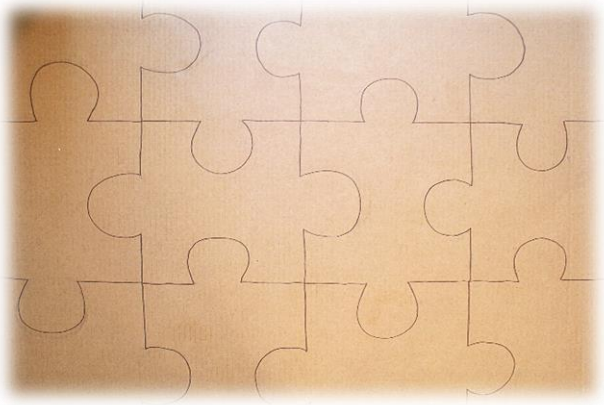

Piirrä palapelin palat suurelle pahville.

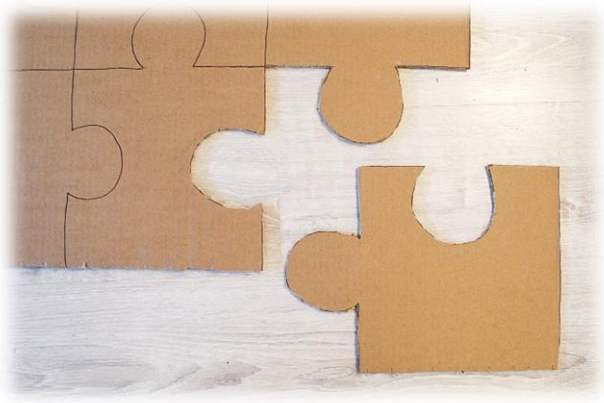

Leikkaa palapelin palat pahvista irti mattoveitsellä. Muista työturvallisuus!

Pohjamaalaa palapelin pala akryylivärillä. Anna työn kuivua.

Vaihtoehto 1: vesiliima ja servietit

- Vesiliimaseos on monipuolinen työväline, työstettiinpä sitten kaksi- tai vaikkapa kolmiulotteista pintaa sopivan muotin, esimerkiksi kelmulla vuoratun hedelmäkulhon päällä. Vesiliimaseoksen avulla voidaan liimata ohutta paperia, silkkipaperia, sanomalehtipaperia tai serviettejä. Hedelmäkulhon päälle suikaleita paksuksi kerrokseksi aseteltuna tekniikalla saa valmistettua esimerkiksi kulhon, jonka voi maalata tai lakata. Tässä harjoitteessa on hyödynnetty serviettejä.

Työvälineet:

- Vettä
- Yleisliimaa
- Sekoitusastia
- Sivellin
- Serviettejä

Työvaiheet:

1. Sekoita vettä ja liimaa sekoitusastiassa suhteessa 1:1.
2. Poista servietistä ylimääräiset paperikerrokset: tarvitset vain päällimmäisen kuvioidun kerroksen. Revi servietistä sopivankokoisia suikaleita.
3. Levitä vesiliimaseosta pohjamaalatulle palapelin palalle.
4. Paina märälle pinnalle servietin suikaleita, ja levitä suikaleiden päälle lisää vesiliimaseosta. Jatka näin työskentelyä siihen asti, kunnes pohja on peitetty servietinsuikaleilla.
5. Anna työn kuivua.

Sekoita vettä ja liimaa siveltimellä sekoitusastiassa suhteessa 1:1.

Käytä servietistä uloin koristeltu kerros; poista muut paperikerrokset. Revi koristeltu servietti suikaleiksi.

Levitä vesiliimaseosta pohjamaalatulle palapelin palalle.

Paina servietinsuikaleita märälle pinnalle, ja levitä vesiliimaseosta suikaleiden päälle. Jatka näin työskentelyä, kunnes koko pala on peitetty. Anna työn kuivua.

Valmis teos.

Vaihtoehto 2: vesiliimaseos ja sanomalehdet

- Vesiliimaseos tekniikkana sopii myös sanomalehtipaperille. Sanomalehtipaperilla saa luotua kiinnostavan pinnan, ja sanomalehtipaperi on myös helposti saatavilla olevaa materiaalia työskentelyyn. Lisäksi sanomalehden etuna on, että varsinaisen kuvantekemisen lisäksi sanomalehteä voi käyttää sanataiteen tekemiseen leikkaamalla paperista itselle kiinnostavia sanoja ja mietelmiä, tai luoda kokonaan uusia merkityksiä leikkaamalla sanoja ja kirjaimia ja järjestellä näitä uuteen järjestykseen.

Työvälineet:

- Vettä
- Yleisliimaa
- Sekoitusastia
- Sivellin
- Sakset
- Sanomalehtipaperia

Työvaiheet:

1. Sekoita vettä ja liimaa sekoitusastiassa suhteessa 1:1.
2. Leikkaa saksilla sanomalehdestä sanoja, kirjaimia ja lauseita. Voit myös leikata ja repiä satunnaisia suikaleita.
3. Levitä vesiliimaseosta pohjamaalatulla palapelin palalle.
4. Asettele märälle pinnalle sanoja, kirjaimia ja lauseita uusiksi lauseiksi, mietelmiksi ja runoiksi. Voit myös käyttää sanomalehteä samalla tavoin kuviopintana kuten serviettejä edellisessä harjoitteessa.

Sekoita vettä ja liimaa sekoitusastiassa suhteessa 1:1.

Levitä vesiliimaseosta pohjamaalatulle palapelin palalle.

Leikkaa sanomalehdestä sanoja, kirjaimia ja lauseita. Asettele sanat märälle pinnalle, ja levitä näiden päälle vesi-liimaseosta. Anna työn kuivua.

Valmis teos.

Vaihtoehto 3: muistojen palapeli

Muistelu on voimauttavaa ja kaikenikäisille sopivaa, ja muistelu voi pohjautua omaan lähihistoriaan tai kauas aina omaan lapsuuteen saakka. Kun muistelua käytetään visuaalisen tuotoksen luomiseen, muistelu voi avata uusia näkökulmia ja tarkastelupisteitä omille elämänkokemuksille. Lisäksi muistelu yhdessä luo yhtenäisyyden tunnetta, ja kun toimintaan osallistuvat myös ohjaajat, muistelu voi toimia yhdistävänä myös ohjaajan ja ohjattavan välillä.

Harjoite on aikaa vievä silloin, kun käytössä on omat tärkeät valokuvat ja esineet ja aikaa tulee varata näiden läpikäymiseen. Mikäli näitä ei ole saatavilla, aikaa on rajallisesti tai henkilö ei ole valmis käymään läpi omia muistoesineitään, harjoitteessa voi käyttää tulosteita vanhoista valokuvista ja maisemista tai esineitä, jotka liittyvät muisteltavaan teemaan. Harjoite sopii myös silloin, kun harjoitteen toteuttaja haluaa ilmaista itseään esimerkiksi kirjoittamalla. Harjoitteen voi toteuttaa yhteisenä muisteluhetkenä ja koota muistelun lomassa palapeliä. Mikäli tämä on hankala toteuttaa, itse palapelin palan voi toteuttaa muistelun jälkeen yhdessä ohjattavan kanssa rauhassa.

On ymmärrettävää, mikäli ohjattava ei tahdo käyttää tähän teokseen omia arvokkaita valokuviaan tai esineitä, joilla on hänelle erityinen merkitys. Tällöin valokuvista voi ottaa tulosteita alkuperäisten valokuvien säästämiseksi, tai kiinnittää kuvia ja esineitä kaksipuolisella askarteluteipillä liimaamisen sijasta. Tällöin kuvat ja esineet voi tarvittaessa irrottaa teoksesta sitten, kun teos on saavuttanut oman tarkasteluaikansa ja teos puretaan.

Työvälineet:

- Vanhoja valokuvia, pieniä esineitä tai tulosteita: esimerkiksi vanhoista asuista, maisemista, juhlatilaisuuksista tai eläimistä
- Yleisliimaa tai kaksipuolista askarteluteippiä
- Tussi kirjoittamista varten
- Muuta kollaasin laatimiseen sopivaa materiaalia, esimerkiksi kierrätyskirjan sivuja, kakkupaperia tai kangasta

Työvaiheet:

- Koska tämän teoksen laatiminen pohjautuu yhteisesti jaettuun muisteluhetkeen, teoksen toteutus on yksinkertainen: itselle merkityksellisiä valokuvia ja pienesineitä liimataan tai teipataan pohjamaalatulle palapelin palalle mieleisessä sommitelmassa. Kuvien taustalle voi liimata tai teipata esimerkiksi kangasta tai kierrätyskirjan sivuja. Palapeliin voi myös kirjoittaa mietelmiä tai vaikkapa esittelyn, kuka kuvassa on, tai missä kuva on otettu.
- Muistelua voi ohjata sopivalla teemalla, esimerkiksi muistelemalla yhdessä
    - vanhan ajan pukeutumista,
    - itselle merkityksellisiä juhlatilaisuuksia ja
    - kokemuksia eläimistä ja lemmikeistä.
- Mikäli aikaa on rajallisesti, eikä mahdollisuutta ole käydä ohjattavan kanssa läpi omia merkityksellisiä valokuvia, harjoitteessa voi käyttää myös yleisluontoisia kuvia sovitusta teemasta. Itse palapelin tarkoitus on toimia visuaalisena muistojen näyttämönä.

Käytä harjoitteeseen vanhoja valokuvia, pieniä esineitä tai tulosteita omista tai yleisistä vanhoista valokuvista. Liimaa tai teippaa kuvat kaksipuolisella askarteluteipillä pohjamaalatulle palapelin palalle.

Valmis teos.

Vaihtoehto 4: lahjapalapeli

Olen laatinut tämän harjoitteen ryhmähengen vahvistamiseksi: mikä olisi sen yhdistävämpi tekijä, kuin saada lahja joltakulta ryhmän jäseneltä! Tässä harjoitteessa lahja on toteutettu valmiiksi pohjamaalatulle ja käsitellylle palapelin palalle; itse lahja on kirjekuoreen suljettu kirje tai kortti hänelle, jolle lahja halutaan osoittaa, tai vaikka itselle tulevaisuuteen. Tämän harjoitteen voi toteuttaa esimerkiksi:

- osana positiivista ryhmäkeskustelua,
- kierrättämällä ryhmän muodostamassa piirissä itselle omistettua kirjettä, johon jokainen kirjoittaa positiivisen ajatuksen,
- kirjoittamalla ystävälleen kirjeen, tai
- osoittamalla kirjeen itselle tulevaisuuteen.

Mikäli ryhmäytyminen on vasta alkanut tai se ei ole edennyt vielä kovin pitkälle, harjoitteen toteuttaminen yhteisöllisesti voi olla väkinäistä. Tällöin itselle osoitettu kirje voi olla hyvä ja voimaannuttava vaihtoehto. Mikäli ryhmä on jo muodostunut, harjoite yhteisöllisesti toteutettuna voi olla mitä mieluisin kokemus; kun palapeliseinä aikanaan puretaan, palapelin voi osoittaa lahjaksi hänelle, jolle kirje on laadittu.

Välineet:

- Valmiiksi pohjamaalattu ja mieleisellä tavalla käsitelty palapelin pala
- Kirjekuori
- Kirjepaperi tai kortti
- Kirjoituskynä
- Kaksipuolista teippiä tai askarteluliimaa

Työvaiheet:

1. Tässä harjoitteessa on palapelin pohjavalmisteluun samaa tekniikkaa kuin vaihtoehdossa 1. Voit myös käyttää muulla tavalla pohjamaalattua ja koristeltua palapelin palaa.
2. Liimaa kaksipuolisen teipin tai askarteluliiman avulla palapelin palaan kirjekuori, ja kirjoita kuoren päälle nimi, jolle haluat kirjeen osoittaa.

3. Laadi kirje tai kortti: tämän voi osoittaa esimerkiksi itselle tulevaisuuteen tai merkitykselliselle ihmiselle, osana ryhmäkeskustelua tai ryhmäharjoitteena kuljettaen itselle osoitettua kirjettä ryhmän jokaisella jäsenellä, jolloin jokainen voi kirjoittaa kirjeeseen jonkin positiivisen mietteen.
4. Sulje kirje kuoreen. Kirjeen laatija saa itse päättää, haluaako hän pitää kirjeen avoinna muiden tarkasteltavaksi, vai haluaako hän kirjeen saajan voivan tutustua kirjeeseen omassa rauhassaan silloin, kun seinä puretaan.

Käytä harjoitteeseen pohjamaalattua ja koristeltua palapelin palaa. Tutustu vaihtoehtoon 1.

Liimaa palapelin palaan kirjekuori kaksipuolisella teipillä tai askarteluliimalla. Sulje kuoreen kirje - joko sinulle tärkeälle ihmiselle tai itsellesi kirjoitettu!

Valmis teos.

Palapelin kokoaminen

- Kokoa palapelin palat yhteen ja kiinnitä palat seinään esimerkiksi kaksipuolisen teipin avulla. Mikäli palapelin kokoaminen on vaikeaa, reunoja voi hieman siistiä esimerkiksi saksien tai hiekkapaperin avulla.

Valmis teos.

HARJOITE 7: KUKKARUUKKU

Tämän harjoitteen olen suunnitellut toteuttavaksi ryhmässä esimerkiksi asumisyksikön seinälle. Teos voi myös rakentua ajan saatossa: vaikka teoksen yksittäiset elementit valmistuvat nopeasti, valmis seinälle rakentuva tuotos voi elää ja rakentua pitkään. Olen jaotellut tämän harjoitteen osat neljään osaan: ensin kukkaruukun tekemiseen, sitten kolmeen vaikeustasoltaan erilaiseen paperikukkaan.

Tässä harjoitteessa kukkaruukku on toteutettu maalaten, mutta mahdollista on käyttää myös edellisen palapeliharjoitteen tarjoamaa vesiliimatekniikkaa ja serviettejä. Kukkaruukun voi toteuttaa ryhmän koon mukaan yhdessä maalaten esimerkiksi kierrättämällä ruukkua työpöydältä toiselle aina, kun kullakin ryhmän jäsenellä on mahdollisuus ruukkua maalata: näin ollen jokaisella olisi ruukussa oma kädenjälkensä.

Välineet kukkaruukkuun:

- Suuri paperi, kartonki tai pahvi
- Lyijykynä
- Sakset
- Akryylivärejä
- Sivellin
- Pesusieni (teippaa tarvittaessa pesusieneen maalarinteipillä ”varsi”)

Työvaiheet:

1. Hahmottele suurelle paperille, kartongille tai pahville kukkaruukun ääriviivat lyijykynällä. Jos muodon piirtäminen tuntuu hankalalta, käytä ääriviivojen piirtämisessä apuna esimerkiksi viivoitinta tai pyöreämuotoisia esineitä, kuten lautasia.
2. Maalaa ruukku akryylivärillä. Anna työn kuivua.
3. Kun työ on kuivunut, kasta pesusieni akryylimaaliin ja hankaa ylimääräinen maali pois. Painele pesusientä ruukun pinnalle ”savimaisen” pinnan luomiseksi. Anna työn kuivua.
4. Leikkaa ruukku ääriviivoja pitkin paperista.

Hahmottele ruukun ääriviivat paperille lyijykynällä. Käytä tarvittaessa apuna viivoitinta ja pyöreitä esineitä, kuten lautasia.

Maalaa ruukku akryylivärillä. Ei haittaa, vaikka maalia menisi reunojen yli!

Töpötä akryyliväriä maalatulle pinnalle pesusienellä. Anna työn kuivua.

Leikkaa ruukku paperista ääriviivoja pitkin.

Valmis teos.

Vaihtoehto 1: pieni serviettikukka

Tähän kukkaan olen hyödyntänyt serviettiä, mutta kukan voi valmistaa myös silkkipaperista, nenäliinasta tai vessapaperista. Serviettiä tai nenäliinaa käytettäessä paperia joutuu hieman leikkaamaan pienemmäksi ja irrottamaan ylimääräiset paperikerrokset, muuten työ on helppo ja nopea toteuttaa.

Työvälineet:

- Servietti, nenäliina, silkkipaperia tai vessapaperia
- Sakset
- Kirkasta teippiä

Työvaiheet:

1. Mikäli käytät serviettiä tai nenäliinaa, avaa paperi ja leikkaa paperi kahtia keskitaitosta pitkin. Mikäli käytät silkkipaperia, leikkaa tästä noin 15 cm levyistä suikaletta. Vessapaperia ei tarvitse leikata pienemmäksi: vessapaperia riittää muutaman arkin mittainen pätkä.
2. Serviettiä tai nenäliinaa käyttäessäsi irrota paperista taustakerrokset.
3. Taita paperi kaksin kerroin leveyssuunnassa.
4. Taita paperi ensin pituussuunnassa kaksin kerroin. Toista vielä kaksi tai kolme kertaa paperin koon mukaan.
5. Pyöristä saksilla taitoksen vastaiselta puolelta paperin reunat: näistä tulee kukan ”terälehdet”.
6. Avaa paperi pituussuunnassa. Sinulla pitäisi olla käsissäsi kaksinkertainen, yläreunasta kukan terälehtien muotoinen suikale.
7. Lähde kiertämään ja rypistämään paperia taitospuolelta ympäri.
8. Kun olet saanut paperinauhan kukan muotoiseksi, teippaa käsissäsi oleva ”varsi” kirkkaalla teipillä kiinni.

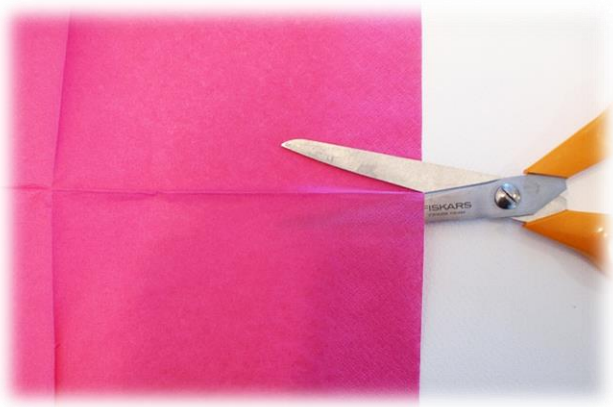

Avaa servietti tai nenäliina, ja leikkaa paperi keskitaitoksesta puoliksi. Mikäli käytät silkkipaperia, leikkaa tästä noin 15 cm:n levyinen pitkä suikale. Vessapaperia riittää muutaman arkin mittainen pätkä.

Mikäli käytät serviettiä tai nenäliinaa, irrota leikkaamastasi suikaleesta ylimääräiset kerrokset.

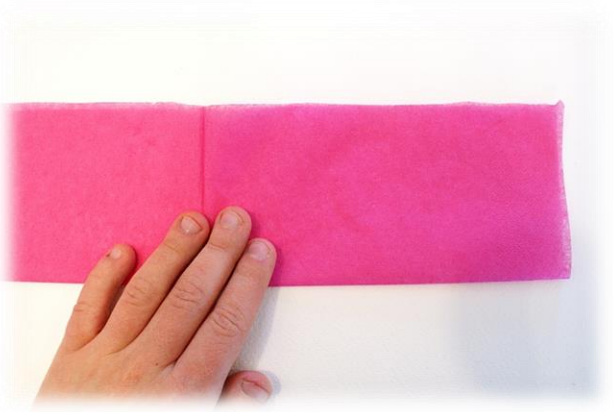

Taita paperi leveyssuunnassa kaksin kerroin.

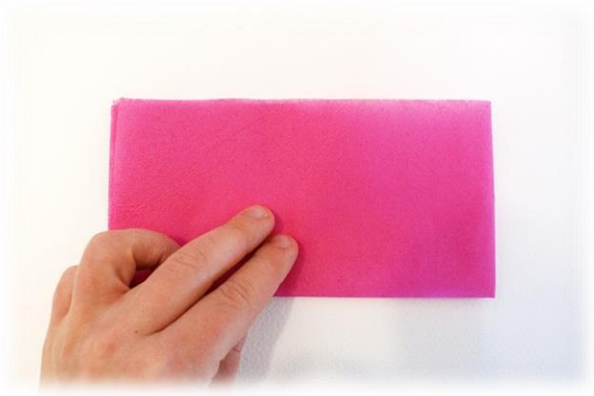

Taita paperi kaksin kerroin pituussuunnassa: kuvassa aiemmin tehty taitos on alapuolella.

Taita paperi uudelleen kaksin kerroin pituussuunnassa.

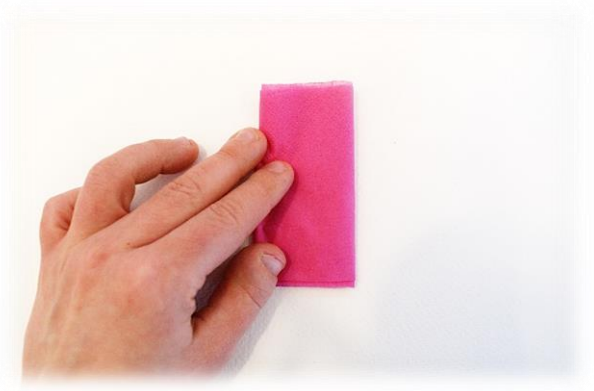

Toista taitoksia, kunnes paperi on noin kolmen sentin pituinen.

Pyöristä paperin reunat ensimmäisen vaiheen taitoksen vastaiselta puolelta. Kuvassa taitos on vasemmalla.

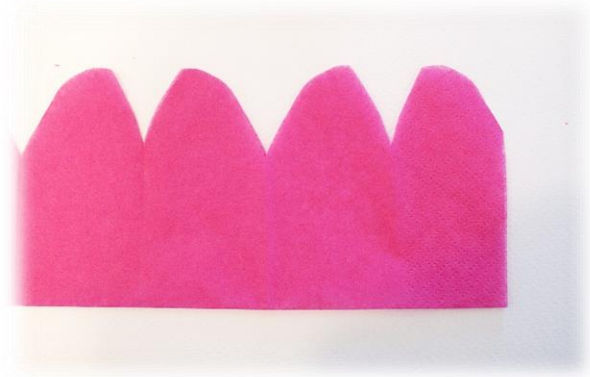

Avaa paperi sivutaitoksistaan. Käsissäsi pitäisi olla yläreunasta kukan muotoon leikattu suikale. Taitos on kuvassa alapuolella.

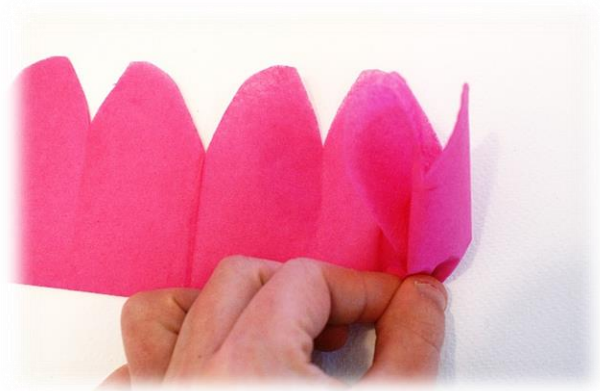

Lähde kiertämään nauhaa käsissäsi rypyttäen nipuksi, kunnes nauha saavuttaa kukan muodon.

Teippaa kirkkaalla teipillä käsissäsi oleva "varsi" kiinni.

Valmis teos.

Vaihtoehto 2: iso serviettikukka

Vaikka tämä kukka näyttää monimutkaiselta, tekniikka itsessään on helppo: tähän ei tarvita kuin serviettejä ja hieman lankaa. Kukan valmistaminen vaatii hieman sorminäppäryyttä, joten mikäli harjoitteen tekijän sorminäppäryys on heikkoa tai esimerkiksi iän myötä heikentynyt, paperikukan taittelussa saattaa tarvita ohjaajan apua.

Työvälineet:

- 2 tai 3 serviettiä
- Sakset
- Lankaa (esimerkiksi pätkä villalankaa)

Työvaiheet:

1. Avaa servietit koko mittaansa, ja aseta ne päällekkäin.
2. Taittele serviettipinoa, niin kuin taittelisit viuhkaa. Tämä vaihe vaatii hieman sorminäppäryyttä.
3. Solmi taitellun serviettiputken keskelle pätkä lankaa.
4. Leikkaa serviettiputken päät saksilla pyöreään terälehden muotoon.
5. Avaa serviettiputki viuhkaksi. Lähde levittämään serviettejä ja avaamaan serviettikerroksia kerros kerrokselta, kunnes servietit saavat kukan muodon.

Avaa servietit koko mittaansa. Aseta servietit päällekkäin.

Taittele serviettipinoa, niin kuin taittelisit viuhkaa.

Solmi "viuhkan" keskelle pätkä lankaa.

Leikkaa "viuhkan" kärjet terälehden muotoon.

Avaa viuhka, ja avaa serviettejä kerros kerrokselta, kunnes servietit saavat kukan muodon.

Valmis teos.

Vaihtoehto 3: sanomalehtikukka

Tämän kukan valmistaminen vaatii taitoa taitella paperia sekä käsitellä neulaa, joten mikäli toimintakyky on heikentynyt, tässä harjoitteessa saattaa tarvita hieman ohjaajan avustusta. Sinänsä kukan valmistus ei ole vaikeaa, ja materiaalia on helposti saatavilla; mikäli on mahdollisuus käyttää kierrätyskirjan sivuja, tämä kukka näyttää erityisen herkältä.

Työvälineet:

- Sanomalehtipaperia tai kierrätyskirjan sivuja
- Sakset
- Pieni nappi
- Lankaa
- Ompeluneula

Työvaiheet:

1. Leikkaa sanomalehtipaperista tai kirjan sivuista muutama neliönmuotoinen kappale: voit käyttää mallina esimerkiksi nenäliinaa tai muuta neliönmuotoista mallia.
2. Taita paperi vastakkaiset, toisistaan kauimmaiset kulmat kohdakkain: käsissäsi pitäisi olla kolmio.
3. Taita paperi jälleen vastakkaisista, toisistaan kauimmaisista kulmista kohdakkain.
4. Voit taittaa paperin vielä kertaalleen siten, että taitetut reunat tulevat vastakkain. Nyt paperi muistuttaa pientä tötteröä.
5. Pyöristä terävän kulman vastainen puoli saksilla. Mitä jyrkempi pyöristys, sitä terävämmät terälehdet kukka saa.
6. Avaa paperi taitoksista: käsissäsi pitäisi olla kukka. Toista sama taittelu ja leikkaus kaikille leikkaamillesi papereille vaihdellen paperin kokoa.
7. Liitä paperikukat yhteen, ja ompele kiinni ompeluneulalla ja langalla: kiinnitä samalla kukan päälle pieni nappi.

Leikkaa sanomalehtipaperista tai kierrätyskirjan sivuista neliöitä. Käytä tarvittaessa apunasi esimerkiksi nenäliinan muotoa.

Taita paperi vastakkaisista kulmista kohdakkain.

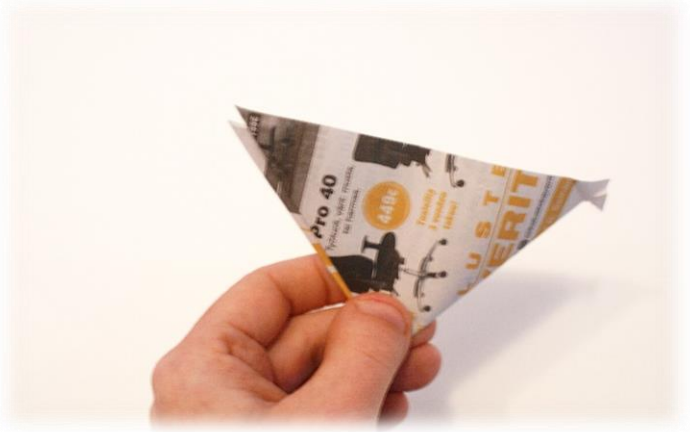

Taita paperi kauimmaisista kulmista kohdakkain.

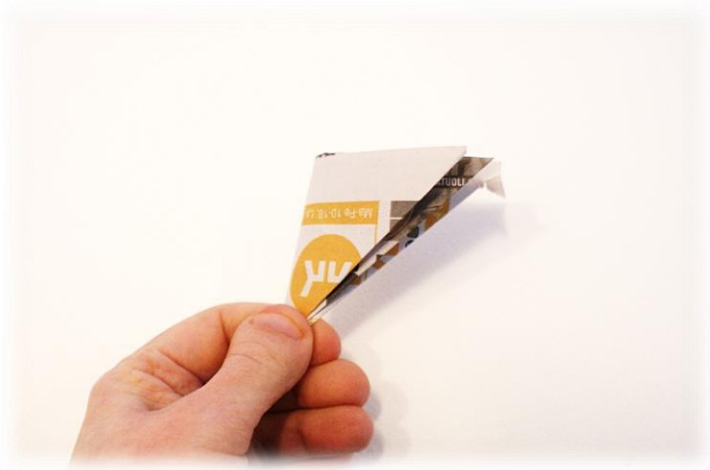

Toista taittelua: paperista pitäisi muodostua pieni tötterö.

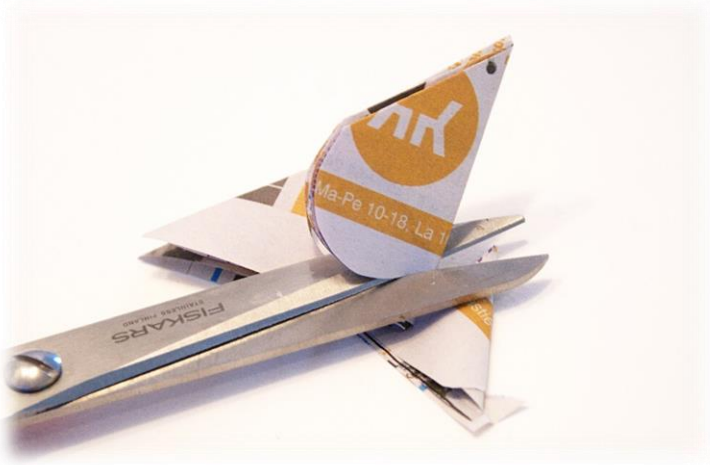

Pyöristä terävän kulman vastainen puoli saksilla.

Avaa paperi taitoksistaan. Toista taittelu ja leikkaus kaikille papereille.

Aseta leikatut paperit päällekkäin. Ompele paperit kiinni toisiinsa ompeluneulalla ja langalla, ja kiinnitä kukkaan pieni nappi.

Valmis teos.

Kukkaruukun kokoaminen

1. Kiinnitä ”kukkaruukku” seinään sinitarralla, maalarinteipillä tai kaksipuolisella teipillä.
2. Kiinnitä valmistuneita kukkia ruukun yläpuolelle sitä mukaa, kun kukkia valmistuu. Teosta voi kasvattaa ajan kanssa halutun suuruiseksi.

Valmis teos.

HARJOITE 8: LUMPEENLEHTI

Muovailu on mitä parhain osoitus monipuolisesta luovuuden ilmaisusta ja moniaistillisuudesta: teosta ei ainoastaan näe, vaan sen voi tuntea joka työskentelyn vaiheessa, ja muovailtavasta massasta riippuen työskentelystä voi saada monenlaisia aistikokemuksia. Myymälöistä ja askarteluun keskittyneistä liikkeistä on mahdollisuus hankkia muun muassa askartelusavea tai polymeerimassaa. Jotkut savet ovat myös huoneenlämmössä kuivuvia, jolloin teoksia ei tarvitse kuivata uunissa. Mikäli resurssit saven hankkimiseen ovat vähäiset, muovailuun sopivaa massaa voi valmistaa myös itse: esimerkiksi paperimassan ja suolataikinan valmistus ovat helppoja.

Tämän harjoitteen voi toteuttaa käyttäen askartelusavea tai polymeerimassaa. Olen kuitenkin oppaan periaatteiden mukaisesti valinnut tähän suolataikinan. Monella on kokemusta suolataikinan käytöstä, ja useimmiten tästä valmistetaan esimerkiksi pienikokoisia leivoksia tai pullapitkoja. Rakenteeltaan suolataikina on miellyttävää muovailla, mutta suolataikinasta voi olla haasteellista muovailla suurikokoisia töitä. Pienikokoisiin töihin suolataikina on kuitenkin käyttökelpoista.

Tämän harjoitteen olen laatinut yhteisölliseksi harjoitteeksi. Suolataikinaa on helppo valmistaa isompi erä, jolloin harjoitteen toteuttaminen ryhmässä on mielekästä. Vaikka lumpeenlehdet toteutetaan yksilötyönä, näistä voi kuitenkin koota isokokoisen teoksen esimerkiksi asumisyksikön seinälle.

Tämä harjoite kokoaakin yhteen aiemmissa harjoitteissa esiteltyjä tekniikoita: taustaksi lumpeenlehdille on maalattu ensimmäisen harjoitteen suola- ja kelmumaalaustyö, jonka päälle on kuivumisen jälkeen liimattu 6. harjoitteen vesi-liimatekniikalla serviettejä. Lisäksi lumpeenlehdille on liimattu lopuksi 7. harjoitteen pieni serviettikukka.

Välineet suolataikinaan:

- 3 dl jauhoja
- 1,5 dl suolaa
- 1,5 dl vettä
- 1 rkl ruokaöljyä
- Vihreää elintarvikeväriä

Työvaiheet suolataikinaan:

1. Sekoita keskenään jauhot ja suola.
2. Lisää vesi ja ruokaöljy.
3. Lisää muutama tippa vihreää elintarvikeväriä tippa kerrallaan, kunnes sävy on sopiva.
4. Vaivaa ainekset kiinteäksi taikinaksi.
5. Jos taikina on kovin murenevaa, lisää hieman vettä.

Sekoita keskenään jauhot ja suola. Lisää vesi ja ruokaöljy.

Lisää vihreää elintarvikeväriä tippa kerrallaan, kunnes sävy on sopiva.

Vaivaa ainekset kiinteäksi taikinaksi. Jos taikina on murenevaa, lisää hieman vettä.

Välineet lumpeenlehteen:

- Kaulin
- Keksimuotteja: harjoitteessa on käytetty sydämenmuotoista metallimuottia ja kukanmuotoista kohomuottia
- Pieni serviettikukka: kukan valmistus on ohjeistettu 7. harjoitteessa
- Yleisliimaa

Työvaiheet lumpeenlehteen:

1. Kauli taikina levyksi. Levyssä on hyvä olla hieman paksuutta, sillä liian ohut taikina voi murtua kuivuessaan.
2. Paina keksimuotti kaulitulle levylle, ja ota muotilla ”keksejä”. Siirrä kuivumaan. Harjoitteessa on painettu ensin taikinaan kohokuviomuotilla kukan kuva, ja sen jälkeen sydänmuotti.
3. Anna lumpeenlehtien kuivua rauhassa. Tämä voi kestää parikin päivää.
4. Kun lumpeenlehti on kuivunut, liimaa sen keskelle yleisliimalla pieni serviettikukka.

Kauli taikina levyksi.

Ota keksimuotilla taikinasta "keksejä". Harjoitteessa on painettu ensin kuvio kohomuotilla, sitten painettu päälle sydänmuotti. Anna työn kuivua.

Liimaa ”keksin” keskelle askarteluliimalla pieni serviettikukka. Kukan valmistus on ohjeistettu 8. harjoitteessa.

Valmis teos.

Lumpeenlehtien kokoaminen

- Lumpeenlehtien taustana voi käyttää kartonkia tai esimerkiksi sopivanväristä kangasta. Tässä harjoitteessa on käytetty 1. harjoitteen vesi- ja suolamaalaustekniikkaa, jonka kuivumisen jälkeen paperille on liimattu serviettejä vesi-liimatekniikalla, kuten harjoitteessa 6.
- Kiinnitä lumpeenlehdet taustapaperille kaksipuolisella teipillä. Mikäli haluat liimata yksittäisen lumpeenlehden pysyvästi paperille, käytä yleisliimaa.

Valmis teos.